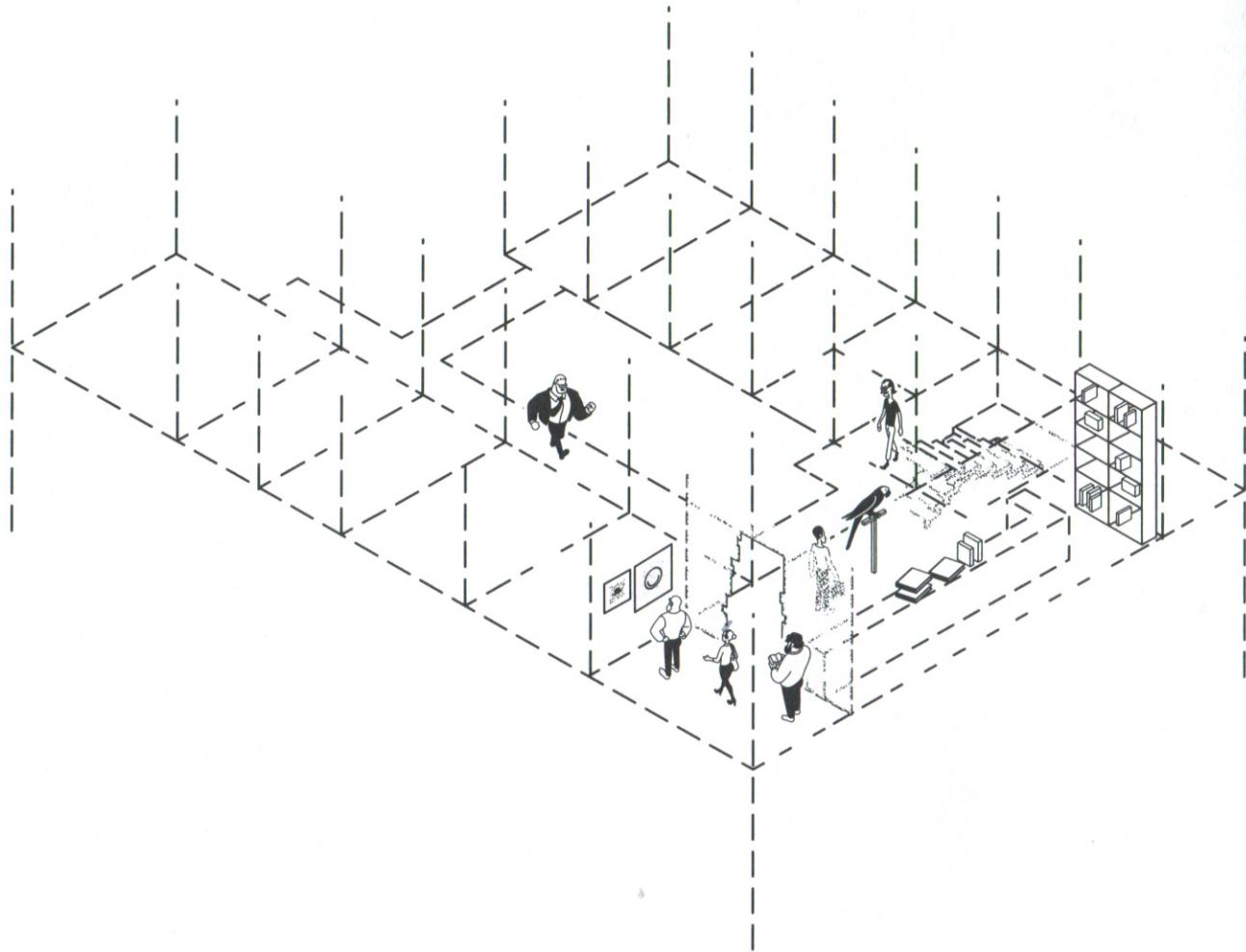

Artforum

Grosslingová 7

Vladimír Michal: Preniesli sme obývačky do verejného priestoru

Zaznamenala: Denisa Gura Doričová

Známe kníhkupectvo Artforum pôsobí na slovenskej scéne už od začiatku deväťdesiatych rokov. Rovnomenné vydavateľstvo vzniklo v roku 2007 s cieľom doplniť svoju ponuku o pre nich osobne kľúčové knihy. O cestách k dobrodružstvu myšlenia a o jeho začiatkoch porozprával Vladimír Michal.

Ako, s kým a prečo si zakladal pôvodné Artforum na bývalej Ulici Červenej armády, súčasnej Grösslingovej? Červená armáda sedem. Ešte pred revolúciou bol dom na Červenej armáde určený na demoláciu, lebo podľa plánov Bratislavы tam mala byť stanica metra. V tom čase tam už takmer nikto nebýval, len vpredu bola kancelária Bratislavskej informačnej služby a výrobňa lahôdok potravín TETA. Na poschodí bolo niekoľko bytov, pavlačových, pekných, hoci tretej kategórie, v jednom z nich býval Peter Michoněk a zároveň tam squatovali viacerí kamaráti, ktorí u Petra mali „azyl“. Pre mnohých ľudí to bolo dôležité miesto, fyzicky, aj v živote. Peter pritahoval poblúdené duše so zaujímavými príbehmi. Mnohí ľudia sa tam našli. A keďže on v tom dome býval, bol to on, kto prišiel s nápadom nastáhať tam Artforum. Peter patril k ľuďom, s ktorými sme sa už v predrevolučnej dobe stretávali po obývačkách.

Odkedy ste sa stretávali v obývačkách?
Odkedy sme internátne izby vymenili za byty. My s Jankou sme sa po niekoľkomesačnom bývaní v Žiline znova pristáhvali do Bratislavы v máji 1989. Odvtedy bola jedným z treffpunkt-

ov naša obývačka. Spontánne aj plánované stretnutia boli takmer denne. Debatovali sme o prečítaných knihách, hudbe, vymieňali sme si samizdaty i nahrávky, komentovali, čo sa deje okolo. Keď prebehla revolúcia, tak sme sa rozhodli preniesť to obývačkové dianie do verejného priestoru, bolo to veľmi prirodzené. Pomerne rýchlo sa nám podarilo dostať do Bratislavы knihy z exilových vydavateľstiev, začali sme organizovať koncerty nám blízkych kapiel, od februára 1990 sme robili pravidelné akcie v Dome lodníkov. Ešte predtým, začiatkom roka 1990, Peter Michoněk zistil, že Bratislavská informačná kancelária, nájomník v dome na ulici Červenej armády sedem, sa stáhuje. A navrhhol, aby sme sa pokúsili prenajať si ten priestor ako Artforum. To sme aj učinili a po prešliapaní všetkých úradníckych cestičiek sme sa stali oficiálnymi nájomcami. Bol to ďalší krok k tomu, aby sme sa profesionalizovali, lebo do tej chvíle sme všetko okolo Artfora robili popri zamestnaniach. S prenájomom bolo však treba aj platiť nájomné a veľmi rýchlo sme zistili, že istý zdroj na získanie peňazí je predávanie kníh. A to sa stalo našou dominantnou činnosťou. Zo začiatku sme mali otvorené každý štvrtok, potom v utorok aj vo štvrtok. A keď som to zobrať na seba a založil si živnosť, tak sme mali otvorené každý deň, od pondelka do piatku. Čím ďalej, tým viac sme sa stávali kníhkupectvom, na úkor ostatných aktivít. Na začiatku však bolo niekoľko stien venovaných príležitostným výstavám a občas sa tam uskutočnila nejaká beseda, stále sme organizovali v rôznych bratislavských kluboch a sálach aj koncerty.

Ten dom bol svedkom viacerých zaujímavých príbehov... Príbeh toho priestoru bol zaujímavý aj tým, že sme prichýlili Paľa Maruščáka, s ktorým sme sa roky poznali a ktorý po revolúcii začal rozbiehať obchod s hudbou. U nás mal prvú „kanceláriu“, a keď Artforu magistrát ponukol opustenú trafiku na Fučíkovej (teraz Medenej) posunuli sme tento priestor Paľovi. A pridali sme, tuším to bol nápad Natálky Kušnierikovej, aj návrh na súčasný názov – Dr. Horák, čo bolo krytie meno Júliusa Fučíka. V ďalšom byte squatovali študentky a študenti VŠVU, jednou z nich bola aj Jana Farmanová. Nemali vodu, ale mali klúče od predajne a tam bola voda i oficiálna elektrina. Treba podotknúť, že dole, hned' vo vedľajšom dome, bola legendárna predajňa potravín Teta. Pod priestormi, kde bolo Artforum, mali lahôdkareň, tam pripravovali šaláty, preto to v Artfore občas bolo po šalátoch cítiť. Postupne sa kníhkupectvo rozširovalo na úkor časti, ktorá bola určená výstavám. Pripadalo nám prirodzené, že na dobrú vec zaberie susedný opustený byt. Vysekali sme dieru v stene. Zistili sme, že ten byt je súčasťou opustený, ale predchádzajúci majitelia tam zanechali mačky. Pozostatky po tých mačkách predstavovali menší sanačný problém. Nejaký čas sme strávili úpravou a potom sme túto vedľajšiu miestnosť využívali na výstavy. Jeden z tých, ktorí tam vystavovali, bol Oliver Solga, súčasný primátor Pezinka. Aj sa k tomu hrdo hlásil, keď sme nedávno otvárali Artforum v Pezinke. Boli sme v úzkom spojení s partiou ľudí, ktorí pripravovali Rádio Ragtime. Aj oni v istej chvíli vážne rozmýšľali o tom, že by ich štúdio

bolo v ďalšom byte, do ktorého by sme sa prebúrali, lebo možnosť oficiálneho prenájmu nebola, ale nakoniec sa usadili na Štúrovej.

Nechodili žiadne kontroly? Nechodili. Prvotný priestor sme mali legálne prenajatý a do ďalších sme sa prebúrali, keď nám už legálny priestor nestačil. To, čo som opísal, bolo poschodie, pavlačové byty. Na prízemí bol dvoreček a v dvorečku býval zvláštny pán, ktorý mal mániu zbierania čohokoľvek. Nikdy som uňho nebol, do priestorov, kde býval, mälokto túžil nahliadnuť. Ale od Petra Michoněka a nejakého sociálneho pracovníka vieme, že to boli dve miestnosti, zapratané od podlahy až po strop, od jednej steny po druhú. Mal tam len chodbičky, ktorími sa vedel pohybovať, a miesto na spanie. Vďaka nemu sa v dome objavili hlodavce, ktorým sa tam zapáčilo. Takže Artforum žilo v zaujímavom dome so zaujímavými susedmi.

Kto bol pre Artforum kľúčový? Nám sa rodili deti a Janka bola skôr domáci tvor. Samozrejme, že sa veľmi zaujímal a celé dianie, ale nebola človekom, ktorý by mal v Artfore stálu úlohu. Boli tam zmienený Peter Michoněk, Juraj Kušnierik, Alfred Zimmermann – Cimo a jeho vtedajšia žena Xenia. Toto boli zakladatelia. Prvý, kto sa začal točiť okolo Artfora a stal sa jeho súčasťou, bol Aleš Krátky. On bol taký neformálny nezamestnanec, ne-skôr sa stal aj zamestnancom. Potom sa zjavil Klaus, to je prezývka, roky sa staral o hudbu. Ďalej Jano Viktorin, došiel a pod košeľou mal svojho malého syna. Hovoril, že by sa u nás

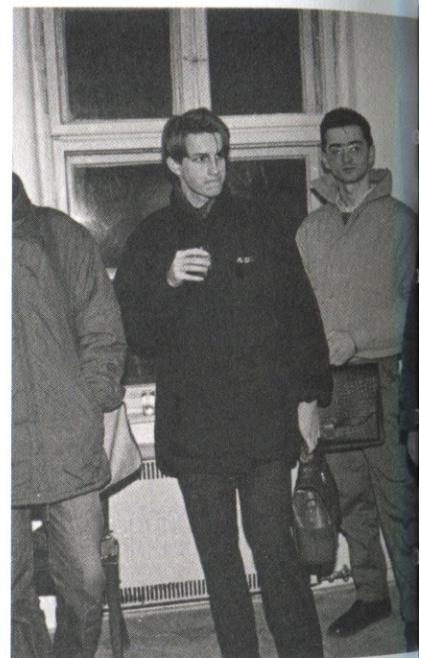

Foto: Archiv Vladimíra Michala